

Tendence rozvoje použití vzdušných výsadků

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek hrdiny Sovětského svazu armádního generála V. Margelova, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA Mysl“ čís. 12/1974.

Teorie použití vzdušných výsadků poprvé vznikla v Sovětské armádě na počátku třicátých let. Byla těsně spjata s rozpracováním obecné teorie hluboké útočné operace. Průběh takové operace předpokládal řešení dvou hlavních úkolů: průlom obrany nepřítele jedním úderem do její celé taktické hloubky a okamžité zasazení sledu rychlých vojsk a vzdušných výsadků k rozvíjení taktického průlomu v operační. Byla to principiálně nová teorie vedení bojové činnosti masovými, technicky vybavenými armádami. Po jejím podrobném rozpracování sehrála důležitou úlohu při rozvíjení způsobů bojového použití různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, včetně vzdušných výsadků.

Hlavní zásady využití vzdušných výsadků v budoucí válce našly svůj konkrétní výraz v řádech z roku 1936–1940, kde byly vysvětleny úloha a úkoly vzdušných výsadků, návod k použití vzdušných výsadkových útvarů a svazků v různých druzích bojové činnosti, jejich součinnost s letectvem a rychlými vojsky a další otázky. Přitom řády vycházely z toho, že

vzdušná výsadková vojska jsou speciálním druhem vojsk v přímé podřízenosti Hlavního velení, které organizuje jejich bojové použití. Předvídaly rovněž, že v řadě případů mohou být jednotlivé svazky a útvary předány do podřízenosti velitele frontu (armády).

Typickými cíli použití vzdušných výsadkových vojsk byly:

- pomoc pozemním vojskům při obklíčení a zničení nepřítele,
- dezorganizace velení vojskům a práce týlu,
- pomoc při vysazení námořních výsadků,
- zabezpečení násilného přechodu vodních překážek útočícími vojsky,
- zabezpečení překonání horských přechodů a průsmyků.

K dosažení těchto cílů měly být obsazeny a udrženy komunikační uzly, takticky výhodné čáry a prostory, přepravy na vodních překážkách, úseky mořského pobřeží. Spolu s tím měly být použity vzdušné výsadkové jednotky a útvary k obsa-

zení letišť a leteckých základů, železničních uzlů a stanic, ke zničení skladů munice a jiného bojového materiálu.

Současně s rozpracováním teorie použití vzdušných výsadkových vojsk, usku- tečňoval se v SSSR program vyřešení organizačních forem vzdušných výsadkových jednotek, útvarů a svazků, jejich vý- zbroje a způsobů výcviku.

K začátku roku 1938 bylo vybudováno šest vzdušných výsadkových brigád o cel- kovém počtu 18 tisíc osob. V roce 1940 jich bylo dvakrát více. V dubnu 1941 za- číná vybudování pěti vzdušných výsadko- vých sborů, každý o třech brigádách. V červnu téhož roku vzniká Velitelství vzdušných výsadkových vojsk. Rudé ar- mády.

V rozvoji teorie a praktického použití vzdušných výsadků v předválečných le- tech Sovětský svaz daleko předstihl ka- pitalistické státy. Zahraniční vojenské dele- gace, které se zúčastnily jako hosté cvičení v roce 1935, byly doslova překvapeny při pohledu na vysazení velkého vzdušného výsadku. Nic podobného v jejich armá- dách neznaly. Vysazení bylo popudem k rozvoji teorie použití vzdušných výsad- ků v armádách kapitalistických států.

Druhá světová válka přinesla mnoho příkladů praktického použití vzdušných výsadků.

Překvapivé vysazení vzdušných výsad- ků fašistického Německa na území Nor- ska, Dánska, Belgie a Holandska v sou- činnosti s údery letectva zabezpečilo rychlé proniknutí rychlých vojsk a do- jisté míry urychlilo kapitulaci těchto států.

Sovětská armáda získala značné bojo- vé zkušenosti z použití vzdušných výsad- ků s nejrůznějšími cíli a úkoly, v různých podmínkách proti silnému nepříteli, ve prospěch pozemních vojsk.

V lednu 1942 byl ve složité situaci do- týlu fašistických vojsk vysazen do prosto- ru: Vjazmy 4. vzdušný výsadkový sbor s cílem pomoci vojskům Kalininského a Západního frontu k rozvíjení útoku na zá- padním směru. V týlu nepřítel vedl sbor těžké boje téměř šest měsíců.

V bitvě o Dněpr v roce 1943 byl vysa- zen na západní břeh řeky vzdušný výsa- dek v hodnotě dvou brigád s cílem na- pomoci vojskům 1. ukrajinského frontu při násilném přechodu této velké vodní překážky v prostoru Čerkassy.

V závěrečné etapě strategické operace ke zničení Kvantunské armády imperialis- tického Japonska bylo vysazeno přes 20 vzdušných výsadků, které sehrály důleži- tou úlohu při úspěšném plnění náhle vzniklých úkolů.

Anglo-americké velení v průběhu dru- hé světové války rovněž používalo vzduš- né výsadky k dosažení řady úkolů taktic- kého a operačního významu. Tyto výsad- ky byly používány obvykle proti poměr- ně slabému a částečně demoralizovanému nepříteli, který kladl jen slabý odpor.

Zkušenosti druhé světové a Velké vlas- tenecké války vcelku svědčí o vysokých bojových možnostech vzdušných výsadků, o jejich schopnosti plnit důležité úkoly nejen taktického, ale i operačně strategic- kého významu za předpokladu jejich dob- rého včasněho zabezpečení a těsné součinnosti s pozemními vojsky.

Teorie použití vzdušných výsadků v po- válečných letech se dále rozvíjela. Vlivem vědeckotechnického rozvoje a zejména v důsledku vzniku a zavedení raketových jaderných zbraní do výzbroje vojsk došlo k zásadním změnám v názorech na úlo- hu, použití, formy a způsoby bojového po- užití vzdušných výsadků. Použití vzduš- ných výsadků v soudobých podmínkách je studováno z hlediska plnění úkolů stra- tegického, operačního a taktického cha- rakteru. V souladu s tím bylo přijato je- jich rozdělení na strategické, operační a taktické. V některých armádách se uvažo- je o výsadcích speciálního určení.

Strategické výsadky jsou plánovány použít k rychlému využití výsledků půso- bení prostředků ničení ve velké hloubce,

především jaderných úderů, s cílem obsa- dit důležité prostory nepřítel. Objekty je- jich činnosti mohou být orgány nejvyššího státního a vojenského řízení, prostory roz- místění strategických a operačních jader- ných prostředků, válečného průmyslu a jiné objekty státního významu.

Ze zahraničního tisku vyplývá, že nej- vyššího stupně strategického překvapení může být dosaženo v tom případě, je- li úder prostředků dalekého působení spo- jen s následným vysazením velkých vzduš- ných výsadků. Ani jedna armáda nemůže být pokládána za soudobou, nemá-li k dis- pozici silné strategické zálohy a vojenské de- pravní letectvo k jejich vysazení v kte- rémkoli prostoru zeměkoule. USA např. vybuďovaly tzv. „mobilní síly“, které mají

ve svém složení, kromě vzdušných výsadkových vojsk, svazky a útvary jiných druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Jejich systematický výcvik je zaměřen na plnění úkolů v různé situaci, v prostorech s různými klimatickými a geografickými podmínkami.

Dále se rozvíjí teorie použití **operačních a taktických vzdušných výsadků** v operacích pozemních vojsk na válčisti. Takové výsadky jsou hodnoceny jako prostředek, který může mít podstatný vliv na úspěšné operace (boje). Všeestranně jsou zkoumány

- úkoly výsadků,
- možnosti použití sil a prostředků,
- podmínky přípravy, vysazení a charakteru bojové činnosti v týlu nepřítele,
- otázky velení a spolehlivého bojového zabezpečení, zvláště při překonávání nepřátelské PVO, atd.

Velká skupina úkolů, které mají plnit operační a taktické výsadky, vyplývá z nutnosti napomáhat útočícím vojskům při překonávání velkých vodních překážek z chodu. Účinné použití vzdušných výsadků tkví v tom, že mohou být vysazeny dříve, než nepřítel úspěšně organizovat obranu, jsou schopny obsadit mosty, přepravy a vhodné úseky pro násilný přechod, udržet je do příchodu útočících vojsk a tak vytvořit výhodné podmínky pro nepřetržitý útok ve vysokém tempu. Je-li obrana vodní překážky organizována předem, výsadek může na ni zaútočit z týlu vstříc útočícím vojskům.

Neméně významným úkolem je obsazení a udržení důležitých prostorů (čar) v operační hloubce s cílem zabránit odchodu vojsk nepřítele z fronty a přísunu jeho záloh a tak nepřipustit plánované použití těchto záloh proti útočícím vojskům. Způsoby plnění podobných úkolů závisí na situaci a v první řadě na charakteru terénu; především bude účelné použít výsadky v otevřeném terénu, dostupném pro pohyb mimo cest.

V podmínkách úspěšného rozvíjení útočné operace (boje) je výhodné použít výsadky na cestách odchodu nepřítele. Jejich hlavním úkolem je narušovat plánovitě vyvedení vojsk a vytvořit výhodné podmínky pro jejich obklíčení a zničení.

Zvláštní místo má vysazení vzdušných výsadků k obsazení prostorů (čar) v horském terénu. Obsazení přechodů a průsmyků, prostorů a čar za horskými masivy zbavuje nepřítele možnosti přisunout zálohy a vytváří výhodné podmínky k rychlému překonání těžkodostupných prostorů a k rozvíjení útoku do hloubky.

Kromě uskupení vojsk jsou na bojišti rozmístěny prostředky jaderného napadení, velitelského stanoviště, spojovací uzly, různé sklady a základny, letiště a letecké základny, objekty systému PVO atd. Zničení těchto objektů má bezprostřední význam pro úspěšné vedení útočných operací (boje).

Výsadky speciálního určení plní úkoly průzkumného a diverzního charakteru. Jsou v organizaci ve všech armádách hlavních kapitalistických armád. Vzdušné výsadky v hodnotě čtyř až praporu mohou

- úspěšně vést průzkum jaderných prostředků nepřítele, navádět na ně letectvo nebo řízené střely, popřípadě je samostatně ničit;
- ukořistit novou bojovou techniku a jednotlivé druhy výzbroje;
- ničit letiště, spojovací uzly a komunikace, útočit na štáby, zvláště v době jejich přemísťování;
- rušit rádiové spojení;
- napomáhat vysazení velkých vzdušných výsadků dezorganizací velení nepřítele v prostorech vysazení a ničením komunikací, vedoucích k prostoru vysazení;
- plnit teroristické úkoly, diverzní úkoly na vojenských zařízeních a jiné úkoly podobného charakteru.

Základem úspěchu činnosti speciálních výsadků je utajení proniknutí do týlu nepřítele a vysoká pohyblivost. Vyhýbají se boji, útočí s překvapením, ničí objekty z dálky a rychle mění prostory činnosti.

Můžeme tudíž udělat závěr, že **úloha vzdušných výsadků v soudobých podmínkách značně vzrostla v důsledku zvýšení jejich významu při dosahování celkových cílů operace (boje)**. Vyplývá to z rozšíření sféry jejich použití, hromadnějšího vysazování výsadků v operaci, zvětšení jejich bojového složení, hloubky vysazení a délky působení v týlu nepřítele. V soudobých operacích pozemních vojsk jsou vzdušné výsadky stálým prvkem operační (bojové) sestavy.

Objektivními podmínkami širokého použití výsadků je zavedení raketových jaderných zbraní do výzbroje pozemních vojsk, zvýšení únosnosti, rychlosti a délky letu vojenského dopravního letectva, zavedení vrtulníků a zvětšení bojových možností vzdušných výsadkových i motostřeleckých útvarů a jednotek.

Prudce se zvýšila hloubka vysazení, která je dána možností výsadku vést sa-

mostatně boj, zvětšením doletu dopravních letounů a vrtulníků, dosahem prostředků podpory výsadku. Závisí i na plánovaném tempu útoku vojsk, charakteru terénu válčíště a jeho operační připravenosti.

Výška letu vojenského dopravního letectva s výsadkem může být přízemní (do 50 m), malá (100–200 m), střední (2000–4000 m) a velká (do 10 000 m).

Výška vysazení osob — 40–600 m, bojové techniky — 800–1000 m. Vzniká tendence ke snížení výšky vysazení s cílem zkrátit čas pobytu výsadkářů ve vzduchu a dosáhnout rychlejšího přistání jednotek. Vývoj jde cestou dalšího zdokonalování padáků k vysazování osob z malých výšek a zavádění kontejnerů k vysazení těžké výzbroje a bojové techniky spolu s osobami.

Technická stránka vyzbrojení soudobých vzdušných výsadkových vojsk je vyšší v důsledku toho, že mají ve výbavě

obrněné prostředky, větší počet kvalitnějších děl, minometů, protitankových a protivzdušných prostředků, dokonalejší spojovací prostředky a vzdušnou výsadkovou techniku. To má za následek zvýšení palebné síly a manévrovosti jednotek (útvárů) na bojišti, jejich možnosti k boji s tanky a letectvem a zlepšení velení.

Sovětská vzdušná výsadková vojska mají ve výzbroji soudobé typy dělostřelečtva, včetně reaktivního a samohybného, pěchotních zbraní s vysokými takticko-technickými daty, bojová vozidla, obrněné transportéry, soudobé protitankové a protivzdušné prostředky a spojovací prostředky. To všechno značně zvýšilo jejich palčivou a údernou sílu a manévrovost na bojišti. Vojenské dopravní letouny používané k vysazování, mají velkou rychlost, výšku a dálku letu. Mohou přepravovat děla různých ráží, tanky, rakety, bojová vozidla.

Mezi hlavní principy použití soudobých vzdušných výsadků patří jejich překvapivé a hromadné vysazení.

Tyto principy byly v sovětském operačním umění rozpracovány již před druhou světovou válkou. Ta, jak známo, plně potvrdila tyto zásady a ukázala, že vzdušné výsadky měly největší úspěch v těch případech, kde byly použity s překvapením a hromadně.

Překvapení je dosahováno utajením plánování použití výsadku, jeho přípravy a soustředění ve výchozím prostoru pro vysazení. K překvapivému vysazení výsadku je nejvýhodnější využít noci, jejíž podmínky umožňují uskutečnit vysazení s nejmenšími ztrátami, vysadit výsadek s překvapením pro nepřítele, skrytě se přiblížit k objektům útoku. Noční vysazení má i své záporné stránky: složitost přesunu na letiště vojenského dopravního letectva, prodloužení vysazení, potíže s orientací a shromážděním výsadku po vysazení. Boj s výsadkem je značně složitý, protože nepřítele může těžko určit jeho složení a rychle soustředit potřebné síly a prostředky k boji s ním.

Překvapení, které je dočasným faktorem, musí maximálně využít každý výsadkář a každá jednotka ihned po přistání, protože překvapivé vysazení má velký morální účinek na nepřítele, umožňuje útočit a ničit ho dříve než dokáže zorganizovat odpor.

V soudobých podmínkách, kdy bojová činnost má dynamický charakter a situ-

ace se často a podstatně mění, je účelné vysazení uskutečňovat v krátké době. Pomalé vysazování vede ke ztrátě překvapení a nepřítele má nakonec i více možností k soustředění sil a prostředků ke zničení výsadku. V letech druhé světové války bylo tempo vysazení vojsk velmi nízké: vysazení jedné vzdušné výsadkové divize zpravidla trvalo několik hodin, někdy i několik dní. Vysazení podobného výsadku dnes trvá doslova několik desítek minut. Na manévrech „Dvina“ byla vysazena vzdušná výsadková divize za 22 minut.

Princip hromadného použití vzdušných výsadků v soudobé válce nachází svůj výraz ve

— strategických vzdušných výsadcích — k plnění zvláště důležitých strategických úkolů v rámci vzdušné výsadkové operace; bude použita značná část vzdušných výsadkových vojsk, které má daná bojující strana k dispozici,

— taktických vzdušných výsadcích — hromadné vysazení útvarů a jednotek (aeromobilních a v řadě případů i vzdušných výsadkových vojsk) v týlu nepřítele bude napomáhat úspěšné činnosti svazků pozemních vojsk a podstatně zvýší tempa jejich útoku.

Bojová činnost vzdušných výsadků je velmi různorodá a není možné pro dva případy najít stejnou situaci. Při vysazení se kromě toho může situace v prostoru přistání změnit natolik, že další bojová

činnost výsadku bude probíhat jinak, než bylo plánováno. Proto je nutný pečlivě organizovaný a nepřetržitý průzkum, který může vyloučit určitou neočekávanou situaci v bojové činnosti výsadku.

Průzkum prostoru vysazení plní dva úkoly

— zjistit situaci nepříteli v tomto prostoru, stanovit podmínky a pořadí vysazení výsadku,

— určit nejúčelnější a hlavní úkoly výsadku.

Kromě toho průzkum musí dát veliteli, který výsadek používá, a rovněž veliteli vzdušného výsadku a veliteli jeho útvarů (jednotek) všechny potřebné údaje o nepříteli, pomáhá upřesnit úkol, určit složení vysazovaných sil a prostředků, předvídat pravděpodobnou odvetnou činnost nepříteli, potřebný čas k zahájení boje proti přistávajícím vojskům a směry nejnebezpečnějších ztečí. To je zvláště důležité v období, kdy jednotky výsadku přistávají a uvádějí své těžké zbraně do bojové pohotovosti.

Velitelé a štáby, které organizují vysazení vzdušného výsadku, musí mít nejen přesné údaje o nepříteli, ale musí i důkladně sledovat jeho přeskupování, zejména před vysazením, aby výsadek nebyl vysazen do prostoru rozmístění silných záloh nepříteli. To se stalo např. anglo-americkému vzdušnému výsadku v prostoru Arnheim v roce 1945.

Na základě zkušeností z bojového použití vzdušných výsadkových vojsk v lokálních válkách a na poválečných cviče-

ních vyplývá, že současně s rozšířením možností k plnění nejdůležitějších úkolů v operacích dochází k větší složitosti při organizování vysazení a zabezpečení bojové činnosti výsadků. Organizace vyžaduje poměrně dlouhou dobu, a proto vzniká nebezpečí, že možnost překvapení — hlavní přednost vzdušných výsadků, může být značně ztížena. V podmínkách rychle se měnící situace to může mít za následek omezení jejich využití a vůbec vyloučení jejich použití k nejvýhodnějším cílům. Jen v podmínkách podstatného zkrácení termínů přípravy k vysazení mohou vzdušné výsadky splnit své úkoly. Proto síly a prostředky, předurčené k použití jako vzdušný výsadek, musí být neustále ve vysokém stupni pohotovosti k vysazení do prostorů jejich činnosti.

Vojenské dopravní letouny a vrtulníky, které mají poměrně nevelkou rychlost, jsou lehce zranitelné za letu k vysazení a při návratu po vysazení výsadku v týlu nepříteli. Proto je nutné pečlivě plánovat ochranu výsadku před údery ze vzduchu při jeho letu do týlu nepříteli a při vysazení, spolehlivě umlčovat pozemní prostředky PVO v pásmu průletu a na jeho bocích, dále v prostoru vysazení a v jeho blízkosti.

Nepřetržitá podpora vzdušného výsadku z vlastní bojové sestavy v průběhu veškeré jeho další bojové činnosti v týlu nepříteli je jedním ze základních předpokladů úspěšného použití výsadků.

Spolehlivé velení po vysazení výsadku je nejdůležitější podmínkou jeho úspěšné činnosti v týlu nepříteli.

Takové jsou tedy hlavní principy a podmínky úspěšného použití vzdušných výsadků v soudobé válce.

Na základě obecných tendencí rozvoje vojenství můžeme udělat závěr, že i nadále úloha vzdušných výsadků narůstá. Zůstávají tak jako dříve nejmobilnějším prostředkem vedení bojové činnosti, zvláště v hlubokém týlu nepříteli.

Hlavním směrem rozvoje použití vzdušných výsadků je snaha co nejvíce využívat v jejich složení sil a prostředků jiných druhů vojsk, především mechanizované a tankové svazky (útvary) pozemních vojsk. Proto v armádách průmyslově rozvinutých států dochází k určitému sblížování organizační struktury a technického vybavení svazků a útvarů vzdušných výsadkových a pozemních vojsk. Vysazení pozemních vojsk v sestavě vzdušného výsadku je ovšem závislé na nezbytném a

včasném obsazení prostoru vysazení v týlu nepříteli.

Hlavní státy imperialistických bloků s využitím posledních vědeckotechnických vymožeností usilují o přezbrojení svých armád novými systémy hlavních typů vojenské techniky, které jsou přizpůsobeny k přepravě vzduchem. To má přímý vztah i k vzdušným výsadkovým vojskům. Přitom další zvětšení palébní síly, narůstání úderné síly a zvýšení mobility vojsk probíhají v těsné spojitosti se zkvalitněním organizační struktury vojsk, se širokým zaváděním elektroniky, výpočetní techniky a komplexní automatizace velení, se zdokonalováním metod bojové a morálně psychologické přípravy vojsk. Výpočetní technika najde široké použití při stanovení bojových úkolů vzdušným výsadkům, druhu a množství vysazovaných sil a prostředků, dálky a profilu letu,

upřesnění počasí a charakteru terénu, umožní rychleji a přesněji propočítat potřebné množství materiálních prostředků a rovněž zdokonalovat součinnost vojsk.

Mnohé armády věnují velkou pozornost zvyšování mobility vojsk jako jednému z nejdůležitějších způsobů k odstranění rozporu mezi palebnou silou nových bojových prostředků a manévrovostí vojsk na bojišti. Zkoumají možnosti vybudovat vzdušná mechanizovaná vojska, jejichž předobrazem jsou tzv. aeromobilní vojska. Vznikl proto vševojskový svazek „Tricap“,

divize tří možností — palebné síly, úderné síly a mobility. Zkoumají i jiné možnosti širokého využití „vzdušných cest“ pozemními bojovými prostředky, a to vytvoření „létajících bojových prostředků“ až po „létající tanky“. Odborníci předpokládají, že stupeň rozpracování tohoto problému umožní úspěšně řešit tento úkol již k roku 1985. Vznik bojových vrtulníků a jejich široké využívání v současných lokálních válkách svědčí o tom, že realizace této myšlenky je v podstatě možná.

Nové prostředky ozbrojeného zápasu vznikají v současné době velmi rychle. Proto je nutné včas stanovit nejúčelnější směry rozvoje výzbroje a bojové techniky. Bez hlubokého zobrazení praktických zkušeností, všestranného hodnocení obecných tendencí a směry experimentů není možné správně určit perspektivu dalšího růstu bojových prostředků. O tom výmluvně přesvědčují zkušenosti z budování a vývoje sovětských vzdušných výsadekových vojsk v předválečných a poválečných letech a kromě toho jejich připravenost plnit nejsložitější úkoly. To dokázala na cvičeních „Dněpr“, „Jih“ a na manévrech „Dvina“.